

Af Jørgen Mejdahl.

Del af supplementet til Tvis Sogn og dets beboere

EN MORGEN I APRIL

Det var møj' tåget den tirsdag. Men vi kunne høre dem, flyvemaskinerne. Helt ind i stalden. Det var vist ikke danske? spurgte vi hinanden og kiggede op fra malkningen. Og så så lavt! Sikken støj! Køerne begyndte at blive lidt uvan.

Da vi kom ud og op på møddingen, kunne vi også se dem. Så ud som om de fløj i højde med huse og trætoppe, som de kom drønende ovre fra Skautrup hen over landevejen. Vi dukkede os. De forsvandt nordover, og vi gik ind igen. Der skulle jo fodres af. Da vi var færdige, kom far ud og sagde, at nu var Danmark blevet besat. Af tyskerne. Det havde han hørt i radioen. Jeg skulle ud at harve, det kneb det med at få harven i jorden, men det var på tide at få begyndt forårsarbejdet.

Og børnene skulle jo til skole. I 10-frikvarteret var larmen der igen. Lavt hen over markerne kom de. Hingebjerg Skole ligger ret højt, så vi syntes vi kun se hen over dem. Hvor var de store! Bombefly eller transportfly? – ikke let at afgøre. Så kom lærer Lausén og kaldte os ind. Tredive barneansigter vendtes mod ham. Hvad det her var for noget? Han læste op af noget, han kaldte "oprop" og som hans søn Vagn var kommet hjem med fra Struer. Det var flyveblade, der var kastet ned. Omme i Gedebo Skole ville lærer Hansen også gerne fortælle, hvad han vidste. Han kunne bare ikke. Han græd. Men siden brugte han den første time hver dag til at fortælle os om hvad der skete i krigen.

Bibelen i hovedet

Også pastor Schmidt var ude af den. Han skulle

have konfirmationsforberedelse i Tvis den morgen. Schmidt var dansk sønderjyde og måtte meget mod sin vilje deltage som tysk soldat i Første Verdenskrig, hvad der prægede ham for livet. Han var helt ved siden af sig selv den morgen, da tyskerne besatte Danmark. Nerverne slog klik. Han blev så gal på en af drengene, der gav sig til at grine i timen, at han smed sin bibel i hovedet på ham.

Posten var nået til Kragbæk og sad inde i køkkenet. Pludselig styrtede folkene hen til vinduerne for at se efter flyene. Posten med. Ude i skolegården ved Hingebjerg Skole var tre mand ved at grave kloakrør ned. De stillede skovlen fra sig og cyklede hjem. Det var vist noget værre noget, dette her. Henne i Østergaard sorterede de kartofler, der skulle om til Lauge Nielsen på Store Gjedbo og videre til København: – Du sku' ta' og lytte til radioen, Lauge, for de siger, at nu skal du mørklægge for alle dine vinduerne. Andre gårde skulle have kartoflerne op i mejeriet i Tvis for at blive kogt, men mejeribestyrer Giver ringede rundt og sagde, at det blev der ikke noget af.

Op ad formiddagen var der mange, der ringede hjem. På en gård havde man en søn, der lå som soldat i Haderslev. Alt vel! En anden var privat indkvarteret i Vejle. Havde fået besked på at gå hjem og tage vel imod de tyske soldater. Oppe i sognet så vi ingen soldater den dag. Men nede på Herningvej. Deres grå biler i lange rækker. Snart holdt de og snart kørte de. Ind mod Holstebro. Ordonnanser på motorcykle fór frem og tilbage. Med stålhelme på. Tyskerne havde stillet kanoner

Legitimationskort
for
Sikkerhedsomraadet i Jylland.

Navn Anders Eli Laursen
 Stilling Beskytter
 Bopæl Vestager Tvis
 Født d. 22/7 1891 Kadstrup
 Indehaverens
 Underskrift Anders Christen Laursen

Folkeregistret

Tvis

1896 1941

J. Grønbech

Kortet skal altid medføres.

Tyskerne krævede i sommeren 1941, at alle, der opholdt sig i militært vigtige områder af Jylland – og dertil hørte Tvis – skulle have legitimationskort.

Legitimationskort
for
Sikkerhedsomraadet i Jylland.

Navn Ingeborg Laursen
 Stilling Husmøder
 Bopæl Vestager Tvis
 Født d. 8/11 1891 Grønbech
 Indehaverens
 Underskrift Ingeborg Laursen

Folkeregistret

Tvis

1896 1941

J. Grønbech

Kortet skal altid medføres.

Anders og Ingeborg Laursen i Vestager måtte først til fotografen, derefter på folkeregistret efter kortet med sognerådsformand Grønbechs underskrift.

op langs vejen. I vejkanten gav de sig til at grave tre huller og i hvert af dem anbragte de en mand med fuld udrustning og maskingevær. De mente vel, at englænderne ville komme vestfra. Vi der boede nær ved landevejen fik at vide, at vi kunne risikere at skulle tage væk, hvis det blev alvor. Men nogen måtte da blive og se til dyrene? Som ung mand, der boede hos mine forældre, fik jeg udleveret et kort på, at jeg kunne blive, hvis det kom så vidt. Men det gjorde det ikke. Der kom ingen engelske fly. Men sidst på dagen dukkede de tyske op igen. Nu den anden vej. Sydpå. "De har det som kragerne. De vil hjem til aften, æ mog" sagde Aurelius på Moesgaard.

Det blev en sær aften. Nu havde vi lige glædet os over, at isvinteren så ud til at være ovre. Godt

nok var frosten ikke gået af jorden, men selv om vintersæden nok havde taget skade og forårsarbejdet var forsinket, så kunne det da ikke vare længe. Så sent som i torsdags holdt gymnastikforeningen opvisning i samlingshuset som afslutning på vintersæsonen. Fire hold under ledelse af frøken Sigrd Sandfær og hr. Ejnar Thomsen, skrev Dagbladet, som hyldede de dygtige ledere for deres indsats. Og i Limfjorden havde isbryderen Valdemar – den med godsvognen, der blev skubbet frem og tilbage på dækket – vinteren igennem gjort hvad den kunne for at bryde isen op. Nu så det ud til at lykkes. Fjorden var næsten isfri. I Dagbladet skrev de, at sirenerne til Holstebro Luftværn var ankommet og snart skulle stilles op, den ene på elektricitetsværket, den anden på

Falck-stationen ved Nørreport, men at de så snart skulle i brug, det havde ingen forestillet sig. Og i radioen sang Edvard Persson sange fra filmen Landevejskroen, der havde haft premiere i januar og var blevet en kolossal succes. Og så pludselig denne besættelse. Med mørklægning.

Hverdagen blev træls

Også staldene skulle mørklægges, men med hvad? Tomme salpetersække, som blev sprættet op, var ikke så ringe, men dem kunne man jo ikke have inde i stuerne? Vi måtte til Holstebro efter sort mørklægningspapir. Også cykellygten skulle afskærmes, så der kun var en ganske smal stribe lys. Enten fik den en læderhætte over eller blev klistret til med sort papir. Men så kunne det jo knibe med at se. Også se andre. Så derfor blev bagskærmen på cyklen malet hvid. Inde i Holstebro gav politimester Hallund ordre til, at kantstenene skulle males hvide, og folk skulle bære hvide armbind, når de færdedes ude. De eneste i Tvis, der rettede sig efter det, var sognefogeden og hans kone. Når de kom kørende ved aftenstid, lignede de et par juletræer med hvidt armbind, hvid hat og hvid bagskærm, men de var også så lovlydige. Mørklægningen var irriterende, for hvad sku' det te' for? Hvis englænderne kom, ville de da bombe militære mål og ikke ude på landet.

Vi var afhængig af cyklerne, både vi børn og vor far og mor. Især far. Men hverken cykeldæk eller slanger holder evigt. Far lappede og lappede. Var han i Holstebro, skulle han passe på, at den ikke blev stjålet og skrælet. For det var ikke cyklen tyvene var ude efter, men dæk og slange. Og vi børn fik besked på at passe på vore cykler, som ustandselig punkterede. Lige som man skulle bruge den, var den flad. Til sidst gav far op og skar nogle gamle bildæk til, så de passede til hjulene. Men de var hårde at køre på. Cyklerne raslede så slemt, at vi måtte af og trække, når vi skul-

Efter 9. april indførtes forskellige landbrugsordninger for at begrænse produktionen. Landmanden kunne opnå en højere pris, hvis han var i besiddelse af svinekort. Dette kort gav ham ret til at slagte og levere ét svin i august 1940. Efter 7. september var det ugyldigt.

le snakke sammen. Der var andre, der fandt på at binde reb om fælgene. Det var ikke blødere.

Også tøj kneb det med. Frakker og jakker blev vendt. Skjorter fik nye flipper af det nederste af ryggen. Det ses jo ikke, når man har jakke på. Fars diplomat blev syet om til min storesøsters drenge. Når der endelig var noget nyt at få, var det af cellulid eller andet, der ikke tålte alverden. Jeg husker dengang min veninde og jeg havde fået nogle fine kjoler af cellulid, som vi havde på

ved et besøg i Nr. Felding præstegård. Da vi skulle cykle hjem, begyndte det at regne. Så vi trak af kjolerne, puttede dem i taskerne og cyklede hjem, iført vore frakker.

Også karlenes arbejdsbukser blev lavet af celluld. Det holdt ikke, de skred i sømmene og gik fra hinanden, så konerne tog fat på at lappe og stoppe på de gamle stofbukser. Til os piger strikkede mødrene strømper af den uld de havde spundet af vore egne får. Uha! Hvor de stak og kradsede, de strømper, men gå med dem skulle vi. Heller ikke gummistøvler kunne vi få mere; de var ellers blevet så almindelige på landet i årene før krigen.

Rationering af alt

I husholdningen var der ikke dét, der ikke var rationeret. Kaffe, kakao, ris og sydfrugter var det hurtig slut med. Det værste at undvære var kaffen. Hvis man havde gemt lidt rigtig kaffe, kom det kun på bordet ved særlige lejligheder. Sågar kaffeerstatning blev rationeret. 125 gram erstatning kunne vi få. På mærker. Så gav vi os til at brænde rug eller byg i en gryde eller i ovnen i komfuret. Det stank over hele huset, men når det blev malet i kaffemøllen til kaffeerstatning, var det nu ikke så værst. Sæbe lavede vi også selv. Far begyndte også at avle tobak i haven, som blev blandet op med honning og glycerin. Det smagte ikke godt, sagde han. Lugtede endnu værre. Naboen avlede både bondetobak og virginia. Bondetobakken gav størst udbytte, for den havde store blade. De blev kørt hjem fra marken og hængt til tørre på loftet. Det lugtede ligesom de våde bleer, folk med småbørn hængte til tørre på kakkellovnen. Der var dem, der foretrak "oversøisk tobak" – den var avlet på Fyn.

Også til brød, mel, sukker og sæbe fik vi rationeringsmærker. Flormel var også rationeret; så vi måtte bruge bygmel. Det var nu ikke så godt. Af roer fremstillede vi sirup. Min mor var god til at

sylte rødbeder og sukkerroer sammen. Sukkerroerne blev vasket og raspet på en maskine, som vi lejede. Saften blev presset af, og så skulle det koges på komfuret eller gruekedelen. Det tog lang tid, men kunne godt bruges til at søde med. Også kartofler blev raspet og skyllet i flere hold vand, til det var helt hvidt og findelt. Så blev det lagt til tørre som kartoffelmel, indtil det var i stand til at holde sig.

Det kneb også at få det, vi skulle bruge i landbruget. Kunstgødning for eksempel. Vi kunne få lidt kalksalpeter. Høstbindegarnet var af papir. Det holdt kun, hvis det ikke blev vådt. Under de meget tørre somre og strenge vintre i det første krigsår var der ingen stor høst at bjerge. Brødkornet skulle afleveres, især rug og hvede, som vi fik 29 kroner for per 100 kilo. Foderkorn til 45 kroner. En mand i nabolaget var ansat til at kontrollere, hvor mange kilo der var ved tærskning. Det samme antal skulle der være ved afhentning.

Smeden havde sit bøv, når han skulle ringe en vogn, altså sætte jernringen om fælgen på hjulet. Jernet skulle varmes op, så vi blev sat til at samle lyng og hedetørv. De blev lagt i en rundkreds på gårdspladsen og jernringen ovenpå. Så blev lyngen antændt og når smeden mente, at ringen havde den rette temperatur, blev den løftet op med tænger og anbragt rundt om fælgen.

Energiforsyningen

Brændstof til petroleumsmotorerne var det småt med. Vi fik kun til tærskning. Maling af korn måtte vi snyde os til. Så vi kørte noget af kornet til Vegen Mølle, selv om vi ikke måtte. Her fik vi det malet til havregryn til eget forbrug. Flere møllere malede mel af hvedekorn, men blev det opdaget, blev de meldt til politiet. Hjemme ved os havde vi købt noget hvede, som vi fik lavet mel af. Du skal komme tidligt og hente det, sagde mølleren, så jeg var meget tidligt på færde. Det var sandelig

tidligt, sagde mølleren. Så hejste han melet ned fra toppen af møllen og gemte det under andre varer. Vi havde også købekort til tøj. Alligevel var det svært at få. Man skulle helst være kendt i butikken. Tøj var også blevet en bukkevare.

Tvis havde sit eget elektricitetsværk, men snart blev det klart, at vi skulle have vekselstrøm fra HOE – Holstebro og Oplands Elektricitetsforsyning. Anders Nygaard havde svært ved at vænne sig til, at han ikke bare kunne trække knivafbryderen ud, når han ville stoppe motoren. Ved den nye motor faldt håndtaget nemlig ikke automatisk tilbage til startstillingen. Så når han startede motoren igen, skete det med fuld kraft og slog ofte remmen af. Han skældte os karle ud for at have pillet ved motoren, men blev efterhånden klar over, at det var ham selv, der ikke var kyndig nok.

Det var ikke ret meget af høsten vi kunne fodre dyrene med. Og oliekgager og andet proteinfoder var der ikke meget tilbage af. Så gjorde vi det, at vi købte lyng. Eller selv høstede det i heden. Det kunne drøje lidt på foderet til dyrene. Vi fik indkøbskort til ren protein til kvæget, ét indkøbskort beregnet til 8 køer.

Transporten kneb det med. Vognmændene kunne ikke længere afhente svinene på gårdene. Dem måtte vi selv køre op på stationen og læsse i jernbanevogne. Kreaturerne trak vi helt ind til eksportmarkedet i Holstebro, mens kalvene blev kørt med hest og vogn. Det var såmænd ikke så dårlige priser vi fik. Navnlig heste kom godt op i pris i begyndelsen af krigen.

Kul kunne vi heller ikke få. Knap nok brunkul. Så gravede vi tørv i vor eng. Det var nok mest sand, så meget aske der skulle bæres ud. Vi havde lidt plantage, og folk kom derud med barnevogne og samlede kogler og små grene til at fyre med. Min fars familie boede i Struer; vi kørte ned til dem med flere læs kvas, som var klippet.

1948 **D KØBEKORT R K** 1948
Kvinder

Stilling: *Husmoder*
 Navn: *Ljuid Persen*
 Adresse: *Nybyvej 100*
 Fødselsår: *1919* Fødselsdato: *12-1*
 Udfyldes af kommunalbestyrelsen.

Købekortet er strengt personligt. Overdragelse af kortet er forbudt. De til kortet knyttede mærker — der hverken samlet eller enkeltvis må fraklippes kortet, før købet finder sted — bliver først gyldige efter nærmere bestemmelse af Handelsministeriet. Mærkerne skal afklippes af sælgeren eller i overværelse af denne. Løse mærker er ugyldige.

København i august 1948. Handelsministeriet

Påtegninger og afstemplinger

<i>13-1-47</i>	Skøtøjsbørsen, Holstebro	<i>1940</i>
	Nr. <i>5</i> Pris <i>10</i> Rør-Nr. <i>10</i>	<i>10</i>

Købekort havde vi lang tid efter krigen. Det var rationeringskort, som både blev stemplet i butikken ved køb af tøj og sko, og hvor de vedhæftede mærker blev afklippet af ekspedienten i kundens påsyn. Løse mærker var ugyldige.

De Grønne

I begyndelsen så vi ikke meget til tyskerne. Det var mest, når vi cyklede til Holstebro, at man kunne se dem på gaden. Skolen i Danmarksgade og Teknisk Skole skråt overfor havde de besat. Eksportstaldene på Stationsvej også. Til Tvis kom de først senere og tog Forsamlingshuset, Missionshuset og Hingebjerg Skole. Også enkelte private hjem beslaglagde de mere eller mindre. Vor nærmeste nabo fik 6-7 soldater indkvarteret, som lånte et kogeapparat og lavede mad ude i vaskehuset, hvor de også og sov og opholdt sig. De var såmænd ganske skikkelige og ville gerne høre

udsendelserne i radioen på dansk over BBC i London. Vel sagtens den eneste måde de fik at vide, hvordan det stod til dér, hvor de kom fra. Vi kunne godt byttehandle med dem. De fik æg, og vi fik cigaretter. Somme tider også sæbe- og smør-mærker.

På Over Skautrup oplevede gårdejereren en dag, da han kom hjem fra marken, at der sad tre officerer ved køkkenbordet og spiste stegt flæsk og spejlæg samt solbær syltetøj, som de havde forlangt at konen på gården skulle lave til dem. Dagen efter, da han sad i stalden og malkede, kom de samme tre tyskere gennem kostalden og gik ind i køkkenet for at få samme forplejning som aftenen før. De menige soldater boede i den søndre plantage, så de hentede megen halm på gården til at sove i. Overalt havde de opstillet vagtposter.

Tvis oplevede også tvangsindlogering af soldater. I vaskehuset til min mormors og mosters hus i Hovedgaden boede menige soldater og oppe i gæsteværelset officerer. I forsamlingshuset indkvarteredes 80 soldater og Hovedgaden 7 beslaglagde de til hovedkvarter. Ejeren og hans kone blev simpelthen jaget ud. Også Nygaard fik uønsket indkvartering. Der lå 80 mand på loftet over stalden og befalingsmændene på stuehusets loft. I Hingebjerg indrettede de garageanlæg og havde depot i laden. I Hingebjerg Skole blev begge skolestuer inddraget sammen med lærerindens lejlighed. Børnene gik så til skole i lærer Laustsens privatbolig, hvor møblerne blev rykket sammen, så de store gik om formiddagen og de små om eftermiddagen. Meget plads til at boltre sig på var der ikke.

Spærreballoner og luftkamp

Af og til så vi spærreballoner. Engang i februar 1942 kom sådan én sejrende lavt hen over marken. Den må have revet sig løs fra jeg ved ikke hvor, var kolossal stor, 15-20 meter lang og 6-7 meter i diameter. Ved Vestergaard i Tvislund satte

den sig fast i trætoppene. Børnene i Hingebjerg Skole fik lov til at løbe derop og se den. Lærer Laustsen var selvfølgelig med. En eller anden gav sig til at skyde på den med en luftbøsse, men det var ikke nok til at få hul på den. Pludselig rev den sig løs igen og drev videre nordover til Skave, hvor den igen satte sig fast, vist nok i nogle telefontråde. Jeg tænker, at telefonværket fik lov til at skyde den ned, for den rev jo alle ledningerne over med den wire, der hang ned fra den.

Oven for Hingebjerg Skole anlagde tyskerne tre kanonstillinger, én ved Hingebjergvej 24 og to på Tvislundvej 1. De holdt skarpskydningsøvelser fra Baggårdsvej og østover med haubitser, men sikkerhedsafstand iagttog de ikke. På Lindholtvej gik et projektil ind i gavlen på stuehuset. Folk fik blot at vide, at de skulle holde sig inden døre. Ved en anden gård stod kanonen lige op ad huset, så første gang de skød, røg alle ruderne, så der måtte sættes nye i. Og hver gang måtte alle kreaturerne og fårene ud. De kom aldrig i brug de kanoner, men engang så vi en luftkamp, det var mens vi var ved at tærskes. Det var tyske flyvere, der forfulgte en engelsk maskine. De ramte den, så den styrtede ned i Idom, hvor de omkomne canadier ligger begravet på kirkegården.

En gang mod slutningen af krigen var der en tysker, der deserterede. Hele styrken blev udkommanderet for at fange ham, men de fik ham ikke. Han boede en kort tid på en af gårdene helt syd i sognet og kom over til Vinding, hvor flere aktive modstandsfolk hjalp ham.

Overflyvninger skete jævnlig. Mest af tyske fly-

Rationeringsmærker fra krigens tid blev afleveret hos de handlende og er derfor sjældent gemt. Mange år efter krigen oprettholdtes rationering af varer, vi førhen slet ikke kunne få. Det sidste, der bortfaldt, var brændselsrationeringen. Det skete i januar 1953.

Kortet tildeles ikke børn under 6 år

Rationeringskort for sukker og kaffe

Juni 1952—januar 1953

(navn) _____

(adresse) _____

Denne del af kortet skal opbevares til brug ved eventuel uddeling af nye kort

Bliver først gyldigt efter nærmere bekendtgørelse	Bliver først gyldigt efter nærmere bekendtgørelse
KAFFE Jan. 1953	KAFFE Jan. 1953
160 Handelsministeriet	161 Handelsministeriet

Bliver først gyldigt efter nærmere bekendtgørelse	Bliver først gyldigt efter nærmere bekendtgørelse
KAFFE Dec. 1952	KAFFE Dec. 1952
158 Handelsministeriet	159 Handelsministeriet

Bliver først gyldigt efter nærmere bekendtgørelse	Bliver først gyldigt efter nærmere bekendtgørelse
Smør - margarine 250 g	Smør - margarine 250 g
16 Handelsministeriet	19 Handelsministeriet

Bliver først gyldigt efter nærmere bekendtgørelse	Bliver først gyldigt efter nærmere bekendtgørelse
Smør - margarine 250 g	Smør - margarine 250 g
14 Handelsministeriet	18 Handelsministeriet

Bliver først gyldigt efter nærmere bekendtgørelse	Bliver først gyldigt efter nærmere bekendtgørelse
Smør - margarine 250 g	Smør - margarine 250 g
13 Handelsministeriet	12 Handelsministeriet

Jan. 1953	Jan. 1953
1/2 kg sukker Jan. 1953	1/2 kg sukker Jan. 1953
26 Handelsministeriet	26 Handelsministeriet

Jan. 1953	Jan. 1953
1/2 kg sukker Jan. 1953	1/2 kg sukker Jan. 1953
25 Handelsministeriet	25 Handelsministeriet

Jan. 1953	Jan. 1953
1/2 kg sukker Jan. 1953	1/2 kg sukker Jan. 1953
24 Handelsministeriet	24 Handelsministeriet

Jan. 1953	Jan. 1953
1/2 kg sukker Jan. 1953	1/2 kg sukker Jan. 1953
23 Handelsministeriet	23 Handelsministeriet

Jan. 1953	Jan. 1953
1/2 kg sukker Jan. 1953	1/2 kg sukker Jan. 1953
22 Handelsministeriet	22 Handelsministeriet

Jan. 1953	Jan. 1953
1/2 kg sukker Jan. 1953	1/2 kg sukker Jan. 1953
21 Handelsministeriet	21 Handelsministeriet

Jan. 1953	Jan. 1953
1/2 kg sukker Jan. 1953	1/2 kg sukker Jan. 1953
20 Handelsministeriet	20 Handelsministeriet

Okt. 1952	Okt. 1952
1/2 kg sukker Okt. 1952	1/2 kg sukker Okt. 1952
16 Handelsministeriet	16 Handelsministeriet

Okt. 1952	Okt. 1952
1/2 kg sukker Okt. 1952	1/2 kg sukker Okt. 1952
15 Handelsministeriet	15 Handelsministeriet

Okt. 1952	Okt. 1952
1/2 kg sukker Okt. 1952	1/2 kg sukker Okt. 1952
14 Handelsministeriet	14 Handelsministeriet

Okt. 1952	Okt. 1952
1/2 kg sukker Okt. 1952	1/2 kg sukker Okt. 1952
13 Handelsministeriet	13 Handelsministeriet

Okt. 1952	Okt. 1952
1/2 kg sukker Okt. 1952	1/2 kg sukker Okt. 1952
12 Handelsministeriet	12 Handelsministeriet

Okt. 1952	Okt. 1952
1/2 kg sukker Okt. 1952	1/2 kg sukker Okt. 1952
11 Handelsministeriet	11 Handelsministeriet

Okt. 1952	Okt. 1952
1/2 kg sukker Okt. 1952	1/2 kg sukker Okt. 1952
10 Handelsministeriet	10 Handelsministeriet

1952-53	1952-53	1952-53	1952-53
151	152	131	191
149	150	129	190
1952-53	1952-53	1952-53	1952-53

1952-53	1952-53	1952-53	1952-53
147	148	135	195
145	146	133	194
1952-53	1952-53	1952-53	1952-53

1952-53	1952-53	1952-53	1952-53
143	144	131	193
141	142	129	192
1952-53	1952-53	1952-53	1952-53

1952-53	1952-53	1952-53	1952-53
139	140	127	189
137	138	125	188
1952-53	1952-53	1952-53	1952-53

Gruppe Va Landdistrikter

Brændselskort

Fyringsperioden 1952-53

Talonen skal opbevares

Navn _____

Adresse _____

5 hl koks el. cinders

Dette mærke bliver først gyldigt efter nærmere bekendtgørelse

Handelsministeriet

19 EKSTRA-MÆRKE Brændsel

Dette mærke bliver først gyldigt efter nærmere bekendtgørelse.

Handelsministeriet

18 EKSTRA-MÆRKE Brændsel

Dette mærke bliver først gyldigt efter nærmere bekendtgørelse.

Handelsministeriet

Fyringsperioden 1952-53

Fyringsperioden 1952-53

Kortet skal til enhver tid tilbagekaldes. - Denne del af kortet opbevares til brug ved eventuel uddeling af nye kort.

Gyldig efter Handelsministeriets nærmere bestemmelse	Gyldig efter Handelsministeriets nærmere bestemmelse	Gyldig efter Handelsministeriets nærmere bestemmelse	Gyldig efter Handelsministeriets nærmere bestemmelse	Gyldig efter Handelsministeriets nærmere bestemmelse
20 liter	20 liter	20 liter	20 liter	20 liter

Jernbanen blev ofte udsat for sabotage. Her er det skinnerne ved Tvis station, det er gået ud over. Den høje skorsten i baggrunden er formentlig mejeriskorstenen i Hovedgaden.

vemaskiner fra Karup på øvelse. En gang var der en af dem, der forulykkede. Vi var hjemme for at få vor eftermiddagskaffe og var lige kommet op i roerne igen, da vi så nogle mindre fly højt oppe, der lå og lavede loop. Pludselig var der en af dem, der larmede voldsomt og vendte næsen nedad. Vi hørte braget, da den med fuld tryk ramte jorden og så røgen stige op ovre i Aulum. Om aftenen var vi derovre for at se. Den var styrtet ned i kanten af en eng ved Lergrav. Der stod en enkel tysk vagtpost, men vi kunne gå rundt og kigge på vraget lige så meget vi ville.

Sabotage

Hen i 1943 og 44 opskræmtes vi ved nattetide af nogle gevaldige brag, når banen mellem Aulum og Tvis blev saboteret. En morgen fandt Jens Halgaard en sprængt skinne på omkring en meter midt inde i Nørre Halgård. En anden gang lykkedes det sabotørerne at få væltet et tog nede ved Aulum. Tit kørte der ikke tog på strækningen i flere dage. Vi anede vel, at der var lokale folk med, og det gjorde tyskerne nok også. Hver gang der var sabotage, udstedte de udgangsforbud. Så

Billedet af frihedskæmperne er taget i maj 1945 ved hjørnet af Klostervej og Hovedgaden. Vognterhuset ses til venstre overfor smed Svendsens ejendom foran mejeriskorstenen.

måtte vi ikke færdes ude efter klokken ti om aftenen.

Tyskerne satte også vagtposter ud langs banen. De har nok ikke haft det morsomt ved at skulle gå og passe på en jernbanestrækning. Ofte kom de ind på gårdene for at få lidt varme og lidt at leve af. Normalt opførte de sig høfligt og ordentligt, men det hændte dog, at en soldat blev fristet over evne og stjal gårdejerens sølvkapslede lommeur, der lå i køkkenvinduet. En anden gang – det var så langt henne som i foråret 1945 – hvor alle kunne se, hvad vej det gik – kom to tyskere ind på en gård nær banen og spurgte, om de måtte komme ind og få lidt varme, for de frøs sådan. Den ene var en ældre mand. Han så lidt hærget ud. Den anden var yngre og trods sprogvanskelighederne snakkede han løs. De var begge fra det sydlige Tyskland, i nærheden af den franske grænse, og klimaet her i Danmark var dem lovlig koldt. Den unge viste os billeder af sin kone og sine to børn. De var meget interesseret i at høre, hvordan det gik med Berlin, som russerne var nær ved at indtage. De kom med ind i stuen for at høre radio. Det blev de meget stille ved. Var nok

klar over, hvordan krigen ville ende. Da de gik, vendte den unge sig om og sagde "Gott segne Euch!" – Gud velsigne Jer!

Også inde i Tvis skete der sabotage. 5. juledag 1943 var der juletræsfest. På vej hjem hørte vi børn et kæmpe brag og så et ildglimt. Det var vognmand Kristen Lauritsens garager på Smedegårdvej der blev sprængt i luften. Garaget blev revet af, stuehuset slog revner og flere vinduer blæstes ud. Tyskerne havde forlangt Lauritsens lastbil udleveret. Den var ellers sat i garage, fordi det kneb med at få gummi og andre ting til den, men nu ville de ikke blot have bilen, men også at vognmanden stillede en chauffør til rådighed. Omkring juletid fik han lov til at køre bilen hjem under påskud af, at den skulle på værksted. Og natten før nytårsaften blev den saboteret.

Agnete

Når BBC i London sendte til Danmark, sad vi alle med hovedet inde i radioen for at høre nyt. Sidst i de daglige udsendelserne kom der nogle særmeldinger, som vi ikke forstod, men det var der andre, der gjorde. Vi var engang på ferie hos vores farbror og pludselig en aftenkom kodeordet til Vinding-gruppen. Farbror måtte af sted for at aflevere beskeden, men han kunne jo ikke lade os børn alene, så vi kom med.

Den var meget aktiv, den gruppe i Vinding. Kort før befrielsen blev den revet op. En dag stod Gerhard helt uventet i vor dør og havde sin kæreste med. Han havde tjent hos os engang, og mor bød dem indenfor, hun kunne se, der var noget galt. Det var der. Gruppen var blevet taget af tyskerne. Gerhards bror havde de fået fat på. Hoffimanns sønner ligeledes. Han selv var sluppet. Om han og kæresten kunne bo ved os? Selvfølgelig kunne de det. Dagen efter kom tyskerne. En tysk officer kørte op foran huset og rundt om flagstangen, men kom ikke ind. Snart

Faldskærmsstof blev ofte omsyet til cottencoats eller som her til denne brudekjole, som blev båret af Grete Andersen ved hendes bryllup i Tvis kirke.

efter så vi tyske soldater med fældede bajonetter finkæmme marker og krat som om de skulle på jagt. De gik frem i kæde med tre meters afstand, kom også ind i gården og var meget høflige og taknemmelige over at få lov til at drikke lidt vand. Særlig ihærdige virkede de ikke, det var som sagt i april 45, så de vidste vel godt, hvilken ende krigen ville tage.

Også Tvis havde en modtagegruppe, som kom

Modtagegruppen i Tvis med kodeordet Agnete bestod af Kjeld Svendsen, Svend Erik Mikkelsen, Sven Bang Sørensen, Tage Mikkelsen og Peder Gjedbo Andersen, her opstillet til fotografering efter maj 1945.

i aktion natten mellem den 23. og 24. februar i 1945, da den fra BBC fik kodeordet, som var Agnete. Ad forskellige veje kørte de fem unge – Kjeld Svendsen, Sven Bang Sørensen, Peder Gjedbo Andersen samt Svend Erik og Tage Mikkelsen – ud til Vester Grønbæk til et sted, man kaldte ”æ gammel haw”, et stykke jord med lidt plantage og hede, der egentlig hedder Steltoft og satte markeringslys op, som kunne ses fra luften. Så ventede de spændt. Med ét hørtes flyvemaskinen, som gik lavt ned og så: bom! – bom! – bom! Ialt 12 containere landede i faldskærme på marken. Faldskærmene blev pakket i en fart, de måtte sandelig ikke gå til spilde. Ikke så helt få brudekjoler i Tvis blev siden hen syet af det pragtfulde stof fra engelske faldskærme. Containerne blev

tømt og smidt i et høl i åen, mens indholdet blev gemt under lyng og revlingris i plantagen. En lastbil skulle have været derud fra Holstebro for at hente våbnene, men det var for farligt. De fem mand kom hjem i god behold. En af de næste dage kom fjerkræ-bilen fra Vinderup så og hentede noget af det, men ikke det hele.

Ovre fra Skautrup ringede de af og til hjem til os og spurgte, hvordan det gik med tørvene: Far svarede, at de havde det godt. Fra tagvinduet på Vester Nybo inde ved Herningvej kunne man i lufillinie se ud til vor høj på Steltoft. Det var en aftale, at hvis tyskerne rykkede ud, skulle vi advares ved lyssignaler med en lommelygte. Så en aften fortalte sognerådsformanden, at tyskerne havde forlangt et kort over samtlige plantager i

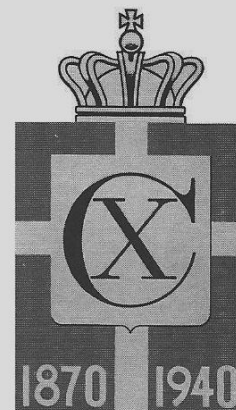
sognet. Mor tog som sædvanlig til købmanden i Tvis for at handle. Om ikke kommissen ville være rar og gå med ud og hjælpe hende med at læsse varerne på cyklens bagagebærer? Selvfølgelig ville han det. Hviskende fortalte mor Svend om våbenkastningen hjemme ved os. De skal blive hentet, lovede han. Det blev de et par dage efter.

Telefoncentralen ved besked

Mange vidste besked, men ingen vidste mere om, hvad der skete i Tvis, end Pe' Morre – egentlig hed hun Petrine Jensen. Hun bestyrede telefoncentralen, som lå i Hovedgaden, og det var hun glad for. Telefonnumre indensogns var ganske overflødig. Man forlangte bare smeden, hvis det var ham, man skulle have fat i. Hvis en abonnent ikke svarede, kunne Pe' Morre fortælle, at "dem kan du ikke træffe i dag, for de vasker." Hun vidste besked med alt. Havde nogen set noget usædvanligt i sognet, kunne Petrine altid give besked og hun gjorde det gerne. Den 4. januar 1944 kom politibetjent Knudsen ind i et par af husene langs landevejen for at spørge, om nogen havde set noget alvorligt. Han sagde ikke hvad. Men Petrine vidste besked: "Det er snart for galt med de tyskere. Nu har de taget Kaj Munk og det hedder sig, at de har skodt ham nede ved Silkeborg." Ganske rigtig! Det var, hvad vi dagen efter kunne læse i avisen.

Den 4. maj blev man rigtig klar over, hvor mange der over radioen lyttede til BBC. Nok er der langt mellem gårdene på landet, men det varede ikke længe, før fredsbudskabet fra London også bredte sig i Tvis. Hvem der havde gemt en smule rigtig kaffe eller en flaske kirsebærvin hentede den frem for at fejre tyskernes kapitulation.

Tyskerne forsøgte at organisere deres hjemtransport. En vognmand i Skovbakken havde en ældre Ford lastbil, som var ombygget til gengas.

Kongemærket var et frimærkestort emblem til knaphullet eller, hængende i to små kæder fra en brochenål, til damernes revers. Det blev fremstillet til Christian den Tiendes 70 års fødselsdag i september 1940 og blev umådeligt populært blandt alle, der ville vise deres nationale sindelag. 1.3 millioner eksemplarer blev mærket fremstillet i.

Den kørte fint nok, når han skulle af sted med fodboldspillere eller gymnaster, men da tyskerne ville have ham til at køre for sig, var det ham umuligt at få bilen i gang.

Herlig sommer. Den 27. juni afholdtes en frihedsfest i Tvis, der begyndte om eftermiddagen med musik foran kirken af Holstebro FDF's orkester. Dernæst optog med faner og orkesteret i spidsen til Østergårds krat, hvor der var tale af lærer Hansen, Gedebo Skole og pastor Bønding i Aulum. Om aftenen fortsatte festen med musik og underholdning. Klokken 21 talte pastor Larsen fra Vinding samt pastor Schmidt fra Tvis. Aftenen sluttede med fakkeltog til Tvis, hvor der var bål og festfyrværkeri på Lauralyst mark. Her viste frihedskæmperne, hvordan de havde båret sig ad med at sprænge skinneløgemer.